

2024_Anul TRIBUNA 140 (VI): descălecat cultural?

- Austria ne-a ocrotit nu pentru-că ne-a iubit, ci pentru-că era interesată ... !
- creșcuți la școala Metropolitului Andreiu?

Virtus Romana Rediviva? 1808 1873
Prima noastră faptă îndrăzneată a fost introducerea în Ardeal a ortografiei fonetice!
A doua faptă îndrăzneată ...
Creșcuți la școala Metropolitului Andreiu ...
... providența a rînduit ca interesele Casei de Austria să ceară conservarea poporului românesc ...?
1884 **Tribunismul (1884-1905)**
Ideologie și acțiune politică, direcții culturale și angajament social
Anul
Tribuna
140
2024
neșteptate similitudini între proza lui Ion Creangă și cea a lui Ioan Slavici
fantome nominale ale trecutului?
Lumea transilvană a lui Ion Creangă ...
descălecat cultural?
mitropolitul
Andrei Șaguna
K.B.34/0
"TRIBUNA"
DE
TRIBUNISTII
DE
IOAN SLAVICI
BUCUREȘTI
INSTITUTUL NAȚIONAL DE ȘTIINȚE ȘI ARTĂ
STRADA ROMÂNIEI, 17
1977

Istoricul literar, scriitorul și juristul Teodor Tanco (1925, Monor, jud. Bistrița-Năsăud - 2019, Cluj-Napoca), a lăsat moștenire o operă apreciabilă, pentru cele șapte volume „**Virtus Romana Rediviva**” (însemnări și portrete) primind premiul G. Barițiu al Academiei Române. O lucrare atrage atenția - „**Lumea transilvană a lui Ion Creangă**” (1999), prefața lucrării fiind semnată de criticul Petru Poantă (1947-2013). Din această „Prefață” spicuim câteva pasaje: «(...) Desigur, interesul imediat al studiului, aparținând întrucâtva senzaționalului, constă în descoperirea unor documente, care atestă fără echivoc originea transilvană, pe linie maternă, a lui Ion Creangă. Această descendență o afirmase prozatorul însuși și o menționează principalii biografi ai săi însă niciunul nu a putut identifica locul exact de unde au plecat, spre Moldova, primii Crengești. Și iată că, în cercetările sale sistematice prin arhive, Teodor Tanco dă peste câteva conșcripții ale ținuturilor năsăudene și bistrițene din secolul al XVIII-lea. (...) Pornite din aceste date reale, comentariile experte ale cercetătorului, devin pasionante pe măsură ce este antrenată și imaginația evocatoare și combinativă a scriitorului. **Aceste fantome nominale ale trecutului** prin consistență, unele împlinindu-se în uimitoare destine românești, precum Ștefan Creangă, acel „**fugitivus**”, emigrant în Moldova, care este fondatorul de peste munți al arborelui genealogic al prozatorului Ion Creangă. (...) De remarcat e doar faptul că „băjenirea” sa nu-i deloc solitară, ci, dimpotrivă, ea aparține unor colectivități semnificative din Transilvania și se produce din varii cauze istorice concrete, inclusiv politica de catolicizare și de grănicerizare (uneori forțată și fără acordarea drepturilor promise) a românilor de către imperiali. (...) Pe linie maternă, cel puțin, prozatorul devine beneficiarul unor talente și mentalități explicabile nu doar prin codul genetic, ci și prin cel socio-cultural. Emigrarea ardelenilor în Moldova are, printre altele, și semnificația unui **descălecat cultural** (idee susținută de G. Călinescu sau Vasile Băncilă). Ei veneau dintr-o „provincie pedologică” colportând, înainte de orice, spiritul cărturăresc al acesteia, deja extrem de vie în secolele XVII și XVIII. Unul dintre meritele esențiale ale cărții de față constă chiar în configurarea minuțioasă și, pe alocuri, cu accente

dramatice, ale acestui fenomen istoric și cultural complex care a fost emigrația ardelenilor. Într-o asemenea perspectivă, Lumea transilvană a lui Ion Creangă depășește condiția unei simple biografii istorico-literare, respectiv pe aceea de studiu al unei genealogii. Ea este reconstituirea palpitanță a unei lumi în mișcare și, de aceea, aproape romanescă, dar înțesată de informații și de fine observații sociologice, filologice etc. Ar mai fi ceva: surprinzătoarele descoperiri privind genealogia lui Creangă conțin sugestii fecunde pentru o eventuală lectură a operei în care elementele formativ originale să aibă o pondere revelatoare. Pornind de la ele s-ar putea găsi, bunăoară, **neașteptate similitudini între proza lui Ion Creangă și cea a lui Ioan Slavici**. Tot astfel, **ele ar explica, probabil, și un anume mister al singularității scriitorului în spațiul prozei tipic moldovenești ...»**.

O carte de referință pentru descoperirea fenomenului tribunist este lucrarea „**Tribunismul (1884-1905)**”, autor fiind istoricul dr. Vlad Popovici (1982), titlul complet al tezei de doctorat fiind: „**Tribunismul (1884-1905). Ideologie și acțiune politică, direcții culturale și angajament social**”, coordonator fiind prof. dr. Nicolae Bocșan. Prezentăm selectiv câteva pasaje din „Cuvânt înainte” (semnat de autor): «(...) Istoriografia a susținut că „**Tribuna**”, **tribunismul și tribuniștii** au jucat un rol important în modificarea atitudinii politice a românilor ardeleni în perioada dintre Memorand (1892) și victoria noului activism (1905), că au reprezentat un releu cultural pentru junimismul din Vechiul Regat și au contribuit mai mult sau mai puțin consistent la modernizarea societății românești intracarpatică la sfârșitul secolului al XIX-lea în domeniile școlar, bisericesc și economic. Finalitatea anchetei mele a constat în a sintetiza sursele bibliografice și a le corobora cu materialul arhivistic nou-accesat, urmărind elaborarea unei analize a locului și rolului tribunismului și tribuniștilor în istoria românilor din Dubla Monarhie. În ceea ce privește sursele, cercetarea curentului sibian a implicat apelul la întregul evantai de referințe uzitate în momentul actual în lumea științifică. (...) Am început prin analiza premiselor, coborând cronologic în perioada formării universitare a viitorilor redactori și a coagulării doctrinare în jurul „**Telegrafului Român**”, în ideea că fără acțiunile mitropolitului Andrei Șaguna din anii '60-'70 de sprijinire a tineretului studios, grupul tribunist nu ar fi prins vreodată consistență.

Activitatea în cadrul mișcării naționale a ocupat un segment important din economia textului, deoarece rațiunile existenței tribunismului au fost, în primul rând, de ordin politic. Nu am putut neglija nici dimensiunea culturală și nici angajamentul social al promotorilor săi, cu mențiunea că aceste areale nu s-au ridicat niciodată ca importantă și ca rezultate la nivelul celui dintâi.

Am inserat de asemenea un exercițiu argumentativ menit să demonstreze că între 1884-1905 tribuniștii pot fi priviți ca „**grup de interes**”, în accepția sociologică a termenului și că acest model interpretativ ar trebui extins în cercetările istoriei mișcării naționale a românilor din Transilvania». Cea mai importantă lucrare despre ctitorirea cotidianului sibian, rămâne broșura elaborată de directorul fondator Ioan Slavici, intitulată „**TRIBUNA și TRIBUNIȘTII**”, apărută la Institutul de Arte Grafice Carol Gobl București (1896). Reproducem din cap. „**Greutățile întemeierii Tribunei**”: «Metropolitul Andreiu a înființat pentru propagarea ideilor sale, din averea sa privată, o tipografie și o foaie, „**Telegraful Român**”. Voind să asigureze și pe viitor propaganda aceasta, el a hotărât prin testamentul său, ca tipografia să fie administrată de o comisiune instituită de dînsul, iar redacțiunea foii s'o aibă, cât va trăi și va voi, omul său de încredere, Părintele asesor Nicolae Cristea. În curînd după moartea Metropolitului Andreiu, „**Telegraful Român**” a devenit organul admiratorilor răposatului, dintre care cei mai activi erau tinerii cu educațiunea germană, grupați împrejurul Vicarului Nicolae Popea. Eram și eu în rîndul acestor tineri cu care mă împrietenisem la universitatea din Viena. Chiar mai înainte de a ne fi terminat studiile, noi colaboram la „**Telegraful Român**”, și încă în timpul celui din urmă războiu am luat între noi înțelegere să ridicăm foaia aceasta în fruntea mișcării literare din Ardeal și să o scoatem de trei,

apoi de patru ori pe săptămână, și în cele din urmă în fie-care zi. **Prima noastră faptă îndrăzneată a fost introducerea în Ardeal a ortografiei fonetice.**

Azi ne este tuturora lucru învederat, că dacă unul și același popor suntem cu toții, aceeași limbă avem s' o vorbim, în același fel avem să scriem, aceleași tendințe culturale trebuie să le avem. Atunci însă eram socotiți drept niște trădători, fiind-că enunțaserăm principiul, că în materie de dezvoltare culturală română România e supremul arbitru pentru toți Români. Ast-fel n' a fost cu puțință să introducem chiar în coloanele „**Telegrafului Român**” ortografia publicațiilor din România: prea am fi jignit pe frații noștri „**bine-simțitori**”. Cel mai capabil dintre noi, d-l Ioan Bechnitz, a stabilit o ortografie fonetică întemeiată pe principiile emise de cei mai cu autoritate dintre filologii apuseni, și cu această ortografie s' a tipărit deocamdată, timp de doi ani, un supliment literar al „**Telegrafului Român**”. **A doua faptă îndrăzneată a fost atitudinea noastră bine precisată în timpul războiului trecut. Crescuți la școala Metropolitului Andreiu, noi am ajuns încetul cu încetul să ne facem un fel de religie din tradițiile dinastice ale poporului, din care am eșit.** Trăiam însă în continuă atingere cu oameni, care luau această religie a noastră drept o aberațiune. A trebuit să ne dăm silința de a ne încredința, dacă nu cum-va ei au dreptate. Ast-fel, mai înainte de a ne croi calea, am pus urechea la inima poporului, pe care bine îl cunoaștem, am scrutat istoria, am cetit multe cărți, am ascultat multe păreri, ne-am dat seama de multe împrejurări, și am ajuns în cele din urmă la convingeri clar formulate, de care nu ne mai putem lepăda, fiind-că ele fac parte din cea mai intimă fire a noastră. Am eșit noi Români în a doua jumătate a veacului XIX pretutindeni la iveală și am crescut și am ajuns în cele din urmă un factor, de care trebuie să se ție seamă în toate combinațiunile politice europene, numai însă pentru că **providența a rînduit ca interesele Casei de Austria să ceară conservarea poporului românesc.** Noi, care știm de câte-ori copitele cailor căzăcești au călcat lanurile de pe pământul azi înfloritorii Români, ne gândim cu groază la soarta ce am fi avut' o, dacă Austria n' ar fi fost destul de tare ca să-și apere interesele, impunându-le Cazacilor retragerea. De aceea sângele ni se turbură, când vre-un Român își ridică glasul contra Austriei. **Nu pentru-că ne-a iubit, ci pentru-că era interesată, Austria ne-a ocrotit când eram slabi, și nu pentru-că o iubim, ci pentru-că suntem interesați, avem noi Români toți să ne rezemăm de ea și să-i creștem puterile, pentru-ca reazămul nostru să fie tare.** Prin Aceasta numai intrăm în combinațiunile Europei apusene, care e și ea interesată ca Austria să fie tare».

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<https://www.tribuna.ro/stiri/actualitate/2024-tribuna-140-6-descalecat-cultural-austria-ne-a-ocrotit-nu-pentru-ca-ne-a-iubit-ci-pentru-ca-era-interesata--crescuti-la-scoala-metropolitului-andreiu-174159.html>

tribuna.ro/stiri/actualitate/2024-tribuna-140-6-descalecat-cultural-austria-ne-a-ocrotit-nu-pentru-ca-ne-a-iubit-ci-pentru-ca-era-interesata--crescuti-la-scoala...

Tribuna 140 ani din 1884
Dintotdeauna pentru totdeauna!

Eveniment Actualitate Stiri de pe strada mea Sport Cultura Sanatate Timp liber Tribuna de nord Centrul Cultural

2024 Tribuna 140 (6): descălecat cultural? - Austria ne-a ocrotit nu pentru-că ne-a iubit, ci pentru-că era interesată ... ! - crescuți la școala Metropolitului Andreiu?

Marius HALMAGHI 04.02.2024 20:26 552 vizualizari 0 comentarii

În: Tribuna, 04 februarie 2024